

УДК 061.2(477.62):37.013.42

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ

Оксана Ступак

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри менеджменту

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ Донецької обл., Україна

stupak-oksana@ukr.net

Анотація. У статті визначена важлива соціально-педагогічна роль громадських організацій, що виступають фундаментом для розвитку комунікативних, організаційних здібностей молоді, першим соціальним інститутом набуття досвіду громадянської та соціальної активності. У той же час мають різні форми діяльності та повсякчас виступають орієнтиром у формуванні ціннісних орієнтацій молоді. Ураховуючи сучасні нестабільні економічні, соціальні, політичні умови змінюються завдання та напрямки діяльності громадських організацій, що стають більш орієнтованими на благодійну, волонтерську допомогу. Наведені статистичні дані кількості молоді в Донецькому регіоні показує, на скільки потужний молодіжний потенціал присутній в регіоні, проте кількість чинно діючих громадських організацій недостатня, хоча вони й мають різні сфери діяльності. Водночас тенденція розвитку молодіжних центрів і об'єднань є доволі позитивною, що сприяє розвитку молодіжної громадянської та соціальної активності.

Ключові слова: громадські організації; молодь; молодіжні об'єднання; громадська діяльність.

РОЛЬ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ

Оксана Ступак

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри менеджменту

Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний

педагогічний університет», м. Слов'янськ

stupak-oksana@ukr.net

Аннотация. В статье определена важная социально-педагогическая роль общественных организаций, выступающих фундаментом для развития коммуникативных, организационных способностей молодежи, первым социальным институтом приобретения опыта гражданской и социальной активности. В то же время имеют разные формы деятельности и постоянно выступают ориентиром в формировании ценностных ориентаций молодежи. Учитывая современные нестабильные экономические, социальные, политические условия меняются задачи и направления деятельности общественных организаций, которые становятся ориентированными на благотворительную, волонтерскую помощь. Приведенные статистические данные

количества молодежи в Донецком регионе показывают, на сколько мощный молодежный потенциал присутствует в регионе, однако количество действующих общественных организаций недостаточное, хотя они и имеют разные сферы деятельности. В то же время, тенденция развития молодежных центров и объединений является положительной, что способствует развитию молодежной гражданской и социальной активности.

Ключевые слова: общественные организации, молодежь, молодежные объединения, общественная деятельность.

ROLE OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN THE PROCESS OF FORMING YOUTH SOCIAL ACTIVITY

Oksana Stupak

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of Management
Department, SHEE “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Donetsk region, Ukraine

stupak-oksana@ukr.net

Abstract. Youth as a socially active stratum of the society always uses means of self-expression, so studying platform for young people’s self-expression is a relevant part of the research of youth social activity. Features of public organization activity towards the social impact on society are investigated by O. Bolotska, S. Ternytska, A. Kapska, H. Laktionova, O. Lisovets, V. Kosovets, N. Klimkina, L. Mischyk, Yu. Polishchuk etc.

The aim of the paper is to determine the impact of public organization activities on forming youth social activity.

The importance of social and educational role of public organizations is caused by the creating foundation for developing young people’s communicative and organizational skills, the first social institution of gaining experience of public and social activity. At the same time, there are different forms of public organizations, which always act as a benchmark in forming youth value orientations. Taking into account the current unstable economic, social and political conditions, objectives and activities of civic organizations have changed and become more focused on charity and volunteer help.

Statistics of the number of young people in Donetsk region shows how powerful youth potential is represented in the region, but the number of existing active public organizations is insufficient, even though they have different scope. However, tendency of developing youth centres and associations is quite positive that promotes developing public civic and social activity.

Analysis of public organizations and international foundations, that support them, makes it possible to identify several areas of their activity such as: anti-corruption; volunteer help to victims in ATO area, to military and internally displaced persons; development of communication between the different public regions in Ukraine, which provides cultural and educational exchange between the youth of eastern and western regions; urban development, aimed at improvement places of residence, recreation and leisure etc. National and patriotic activities plays an important part today, particularly in the eastern regions, it is aimed at forming national values, respect for language, history, culture and traditions of the Ukrainian people.

Key words: public organization; youth; youth groups; social activities.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Молодь виступає соціально активною групою населення, що проходить важливий етап соціальної зрілості, входу до дорослого життя, обираючи власний шлях становлення, розвитку та самоствердження. Ключовою платформою для самореалізації, саморозвитку, а, як наслідок, і відображення ціннісних орієнтацій молоді, виступають різні форми інститутів громадянського суспільства. Серед яких важливого значення для вияву соціальної активності молоді набувають громадські та волонтерські організації, молодіжні об'єднання та центри як ефективні форми взаємодії громадськості. У межах молодіжних об'єднань молода людина не лише проходить соціалізацію, здобуває необхідний досвід, але й знаходить нові шляхи самореалізації. Ці об'єднання є осередком формування локальних молодіжних культур та стилів життя, що пізніше модифікуються, поширюючи свій вплив на культуру та спосіб життя, визначаючи свої ціннісні орієнтації суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Громадські організації як суб'єкти соціальної політики розглядаються вітчизняними вченими в контексті досліджень сутності соціальної політики, особливостей розвитку соціальних процесів. Заслужують на увагу наукові доробки В. Скуратівського, О. Палій, Е. Лібанової, О. Стояна, О. Сергієнка, П. Шевчука, О. Яременка, С. Трояна, Г. Осового, В. Гошовської, Л. Ільчука та ін. Особливості діяльності громадських організацій, у напрямку соціального впливу на громадськість досліджувалися А. Капською, Г. Лактіоною, Л. Мардахаєвим, Л. Міщик, С. Савченком та ін. Засоби організації громадянського суспільства досліджувалися В. Лісовим, С. Ревою, О. Різник, О. Чувардинським, Ю. Панейко, М. Пашковим, П. Феденко, М. Рябчуком, А. Сіленко, В. Степаненко та ін.

У педагогічній науці, зокрема в соціальній педагогіці, приділяється увага дослідженню соціально-педагогічної діяльності громадських організацій (О. Болотська, Ю. Поліщук, С. Терницькая), підготовці соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими молодіжними організаціями (О. Лісовець), розвитку соціальної активності молоді (В. Косовець, Н. Клімкіна, С. Сечка), соціалізації молоді в громадських організаціях (Ю. Філіпов) тощо.

Ураховуючи різноманітність форм і напрямків діяльності громадських організацій, що обумовлені сучасними соціальними викликами, постає проблема дослідження соціальної активності молоді, що задіяні в даних об'єднаннях.

Формулювання цілей статті. Основним завданням даної статті є визначення впливу діяльності громадських організацій на формування соціальної активності молоді.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічну діяльність громадських молодіжних об'єднань Ю. Поліщук розглядає як механізм у системі соціалізації і соціального виховання підростаючих поколінь, що дає змогу коригувати стосунки в молодіжному соціумі, впливати на розвиток різноманітних ініціатив, формування ціннісних орієнтацій молоді. Із урахуванням цього автор вважає, що соціально-педагогічна діяльність сучасного молодіжного об'єднання виступають головним чином колективні та індивідуальні дії його членів, що мають суспільно корисне і соціально значуще спрямування, а також успішна реалізація молодіжними об'єднаннями своєї соціально-педагогічної функції можлива за умови науково обґрунтованої системи державної підтримки молодіжних організацій, ефективної державної молодіжної політики [2, с. 7].

У своєму розвитку молодіжні громадські організації пройшли непростий шлях у своєму соціальному становленні від перших громадських об'єднань XVI ст. до організаційних структур, що мають певну систему механізмів взаємодії з державними органами, з власними цілями та завданнями.

Молодіжні організації існують у менш жорсткій, ніж державна, структурні, достатньо вільні, гнучкі, різноманітні відносно вибору змісту, форм і методів реалізації своєї діяльності. Вони мають можливість самостійно обирати свої цілі, завдання, що координуються, змінюються під час діяльності. Названі організації використовують соціально-психологічно-педагогічний потенціал вільного часу підлітків і молоді, орієнтуючись перш за все, на залучення їх до активної життєвої позиції особистості, забезпечення гармонії фізичного, інтелектуального розвитку, організації змістовного дозвілля та ін. [3, с. 148-149].

Важливим аспектом аналізу громадських організацій є їхня класифікація. Вона допомагає визначити суспільну роль цих організацій, передбачити можливі напрями та наслідки їх активності. Класифікація

здійснюється на підставі різних критеріїв. Найголовнішими з них є такі: ступінь організованості, мета і спрямування групової діяльності, способи їх дій тощо. Вони є підставою для поділу громадських організацій на захисні, проблемні та інституційні, жорстко організовані і розмиті, легальні й нелегальні тощо.

Найпоширенішими і найтипівішими серед них є групи асоціативного типу, що створюються для захисту, реалізації інтересів та задоволення власних потреб. Вони мають чітку формальну структуру і правовий статус. До таких груп належать профспілки, бізнесові спілки, молодіжні, жіночі, етнічні, релігійні об'єднання, товариства споживачів, асоціації для проведення вільного часу та інші. Іноді до громадських організацій відносять лобістські організації та групи тиску. Але специфіка останніх полягає в їхньому посередництві (а не захисті своїх власних інтересів), зорієнтованості на політичну владу та відсутності неполітичних форм діяльності [1, с. 7].

Зазначимо, що молодіжні громадські організації та об'єднання функціонують як соціально-педагогічний чинник позитивного впливу на молодь та у своїй діяльності, насамперед, спираються на орієнтири та пріоритети цінностей молоді. Порівнюючи діяльність громадських організацій 5-10 років тому й сьогодні, можна помітити, на скільки змінилися їх напрямки роботи та завдання. Так, наприклад, пріоритетність організації дозвілля молоді змінилася на благодійну та волонтерську діяльність в зоні АТО, навчання лідерським навичкам – на неформальну освіту у сфері громадської діяльності та налагодження механізмів взаємодії з владою тощо. У той же час, не зменшується важливість організації дозвілля та розвитку лідерських чи комунікативних здібностей молоді, проте сучасні орієнтири суспільства відображаються в пріоритетах громадських молодіжних об'єднань.

За даними Управління у справах сім'ї та молоді Донецької обласної державної адміністрації станом на 1 січня 2016 року в Донецькій області мешкає 11 774 401 молода особа віком від 14 до 35 років, що становить 30,4 % від загальної кількості мешканців Донецької області. Тобто майже третина населення має потенційні можливості до активізації громадянської свідомої позиції засобами участі в інститутах громадянського суспільства, зокрема громадянських і політичних організаціях, неформальних і молодіжних центрах. Офіційно зареєстрованих громадських молодіжних організацій в Донецькій області нараховуються близька 80-ти, проте реально чинних значно менше.

Аналіз діяльності громадських організацій, міжнародних фондів, що їх підтримують, дав можливість визначити декілька напрямів їх діяльності, а саме: антикорупційний, що відображається в пошуку ефективних інструментів прозорості влади перед громадськістю; волонтерська допомога постраждалим у зоні АТО, військовим та внутрішньо переміщеним особам; розвиток комунікації між громадськістю різних регіонів України, що передбачає культурний, освітній обмін між молоддю східних і західних регіонів; урбаністичний, що спрямований на облаштування місць проживання, відпочинку та культурного дозвілля та інші. Важливе місце на сьогодні посідає реалізація національно-патріотичних заходів, зокрема в східних регіонах, що спрямовані на формування національних цінностей, поваги до мови, історії, культури, традицій українського народу.

Однією з новітніх тенденцій організації громадянської активності, що виникла за вимогами сучасності, є створення громадських організацій для внутрішньо-переміщених осіб, які скеровані на їхню інтеграцію, соціальну адаптацію та захист прав. Соціально активні представники з числа ВПО організуються в громади для вирішення основних проблем, зменшення соціальної напруги серед них, у зв'язку зі складністю соціально-економічних проблем, які їх оточують; забезпечення соціальної, фізичної, медичної, психофізіологічної та матеріальної підтримки тощо.

Водночас, зауважимо тенденцію створення неформальних молодіжних об'єднань і центрів у селищах та малих містах. Ініціаторами та головними діячами яких виступають саме молоді люди: учні старших класів, студенти. Об'єднуючись за інтересами, вони організують своє дозвілля, проводять благодійні ярмарки, концерти, майстер-класи тощо. Їхня соціальна активність відображається в прагненні власними силами покращити умови для особистісного саморозвитку, спілкуватися з однодумцями та разом працювати над спільною метою.

У діяльності громадських організацій на сьогодні важливе місце посідає проектна діяльність, бо зазначається великий інтерес з боку міжнародних та європейських донорів до розбудови українського суспільства. У цій діяльності й можна простежити за тими орієнтирами, до яких прагне сучасна молодь. Оскільки робота над проектами, які реалізують молоді люди, відображають як уміння планувати, організувати власну діяльність, працювати в колективі, вміння домовлятися та вести переговори, так і механізми вирішення тих гострих проблем, що на думку молоді потребують негайного втручання та розв'язання.

Висновки. Отже, молодіжні громадські організації як соціальні інститути вирізняються різноплановою діяльністю, кількісним і якісним складом, статусом. Такі організації реалізують соціальні проекти, залучають до соціально значущої діяльності партнерів, беруть участь у роботі громадських рад при державних органах влади, загалом отримують досвід взаємодії з іншими інституціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матвійчук А.В. Громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Матвійчук Андрій Васильович ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2008. – 15 с.
2. Поліщук Ю.Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : автореф. дис. на здобуття д-ра пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Поліщук Юрій Йосипович ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2006. – 44 с.
3. Соціально-педагогічна робота з дитячими та молодіжними об'єднаннями й організаціями: навч.-метод. посіб. / С.О. Омельченко, Н.П. Краснов, Н.С. Шабаєва, Я.І. Юрків. – Слов'янськ : Вид-во Б.І. Моторіна, 2015. – с. 148-149.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Matviichuk, A. V. (2008). Hromadski orhanizatsii yak chynnyk stanovlennia hromadianskoho suspilstva [Public organizations as a factor of developing civil society]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Kyjiv. nac. un-t im. T.H. Shevchenka [in Ukrainian].
2. Polishchuk Yu. Y. (2006). Sotsialno-pedahohichna diialnist suchasnykh hromadskykh molodizhnykh ob`yednan v Ukraini [Social and pedagogical activities of modern youth public associations in Ukraine]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Luhansk: Luhan. nats. un-t im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
3. Omelchenko, S. O., & Krasnov, N. P., & Shabaieva, N. S., & Yurkiv, Ya. I. (2015). Sotsialno-pedahohichna robota z dytiachymy ta molodizhnymy obiednanniamy y orhanizatsiiamy [Social and pedagogical work with children and youth associations and organizations]. Sloviansk : Vyd-vo B. I. Motorina [in Ukrainian].